

1982-02-26

11.1211-3149-78
81-07

Rek + mb

Axel Smedsgård
Smedsgården
865 00 ALNÖ

Bildande av Smedsgårdens naturreservat, Alnö socken,
Sundsvalls kommun

ADMINISTRATIVA DATA

Skyddsform	Naturreservat
Objektnummer	2202030
Beslutsdatum	1982-02-26
Kommun	Sundsvall
Registerområde	Alnö socken
Läge	Naturreservatet är beläget i sydöstra delen av Smedsgården by på norra Alnön.
Topografisk karta	17H Sundsvall NO
Ekonomisk karta	17H 5g (177 56)
Area	4,2 5,3 ha (endast landareal)
Fastighet	Del av Smedsgården 6:1
Markägare	Axel Smedsgård, Smedsgården, 865 00 ALNÖ
Naturvårdsförvaltare	Skogsvårdsstyrelsen.

GRUND FÖR BESLUT

De unika geologiska förhållandena på norra Alnön har skapat förutsättningar för en rik flora som formats av århundradens betesdrift och slätter. Ångsbackarna vid Smedsgården har en för norra Alnön representativ flora och vegetation med inslag av sällsynta arter. Vegetationen har stort vetenskapligt värde och är för sin fortlevnad beroende av hävd.

Norra Alnön är av riksintresse för den vetenskapliga och kulturella naturvården och det rörliga friluftslivet. Skyddsvärdena är främst knutna till områdets geologi, vegetation, flora och kulturmarkernas tidigare skötsel.

Andamålet med reservatet är att i första hand främja livs-
tingelserna för områdets kulturpräglade vegetation samt bevara
det geologiska underlaget och de kulturhistoriska objekt som hör
samman med områdets tidigare skötsel. Allmänheten ska ha till-
träde till reservatet i den utsträckning detta inte strider mot
bevarandeintressena.

1982-02-26

11.1211-3149-78

Markägaren har utan krav på ersättning skriftligen godkänt innehållet i nedanstående beslut.

Med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822 i dess nuvarande lydelse) beslutar länsstyrelsen att del av fastigheten Smedsgården 6:1 i Alnö socken, Sundsvalls kommun, skall utgöra naturreservat på grund av dess betydelse för kännedomen om landets natur och Alnöns speciella växtlighet. Naturreservatet, som omfattar ca 5,3 ha, har markerats på till beslutet hörande karta.

Reservatsföreskrifter

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8, 9 och 10 §§ naturvårdslagen samt 9 och 10 §§ naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsbestämmelser skall gälla beträffande området.

A. Föreskrifter jämlikt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. gräva, schakta eller vidta annan åtgärd som förändrar markytans form eller menligt inverkar på livsbetingelserna för vegetationen.
2. anordna upplag annat än tillfälligt i samband med områdets skötsel.
3. dra fram mark- eller luftledning.
4. uppföra ny byggnad eller annan anläggning.
5. riva befintlig byggnad.
6. framföra motordrivet fordon annat än i samband med områdets skötsel.
7. vidta åtgärder som försvårar allmänhetens tillträde till området. Undantagna är åtgärder i samband med områdets skötsel.

B. Föreskrifter jämlikt 9 § naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken för-

1982-02-26

11.1211-3149-78

pliktigas att utan ersättning tåla att följande åtgärder vidtas inom området:

1. röjning och avverkning
2. slätter
3. uppsättning av nödvändiga stängsel och betning i den mån fastighetsägaren inte betar reservatet enligt skötselplan
4. uppförande och lagning av gärdsgård där sådan finns eller har funnits
5. upprustning av befintliga byggnader
6. anläggning av parkeringsplats vid allmänna vägen. Disponerad yta markerad med P på beslutskartan.

C. Föreskrifter jämlikt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iakttaga inom naturreservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada träd och buskar
2. skada vegetationen genom att t ex plocka eller gräva upp växter
3. framföra motorfordon
4. tälta eller göra upp eld.

D. Bestämmelser jämlikt 9 § naturvårdsförordningen om vård och förvaltning

- a. syfte med vården och förvaltningen.

Naturreservatet skall vårdas med avsikt att främja livsbetingelserna för områdets kulturpräglade vegetation och bevara de kulturhistoriska objekt som hör samman med områdets tidigare skötsel.

- b. skötselplan

Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om vården genom att fastställa bifogade skötselplan.

- c. naturreservatet skall utmärkas i enlighet med av statens naturvårdsverk utfärdade anvisningar.

- d. förvaltare

./.

1982-02-26

11.1211-3149-78

Smedsgårdens naturreservat skall förvaltas av skogsvårdsstyrelsen.

e. samråd.

Skogsvårdsstyrelsen skall samråda med markägaren om förvaltningen av naturreservatet. Markägaren äger rätt till det bete som erfordras för skötseln av reservatet enligt fastställd skötselplan.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Bertil Löfberg jämte ledamöterna Nils Olof Grönhagen, Anund Hedberg, Sture Jansson, Bengt Ljusberg, Ivar Nordlander, Ingrid Norman, Lage Nyhlén, Harald Olsson, Martin Olsson, Stig Olsson, Bertil Rönnberg och Rolf Sellgren samt suppleanterna Stig Andersson och Erik Olsson.

I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Nils Sjölin, länsassessor Bengt Olavi, länsantikvarie Bengt Häger, biträdande överlantmätare Hans-Yngve Eriksson, byrådirektör Bengt Norén och byråinspektör Jan Lundqvist, den sistnämnde föredragande.

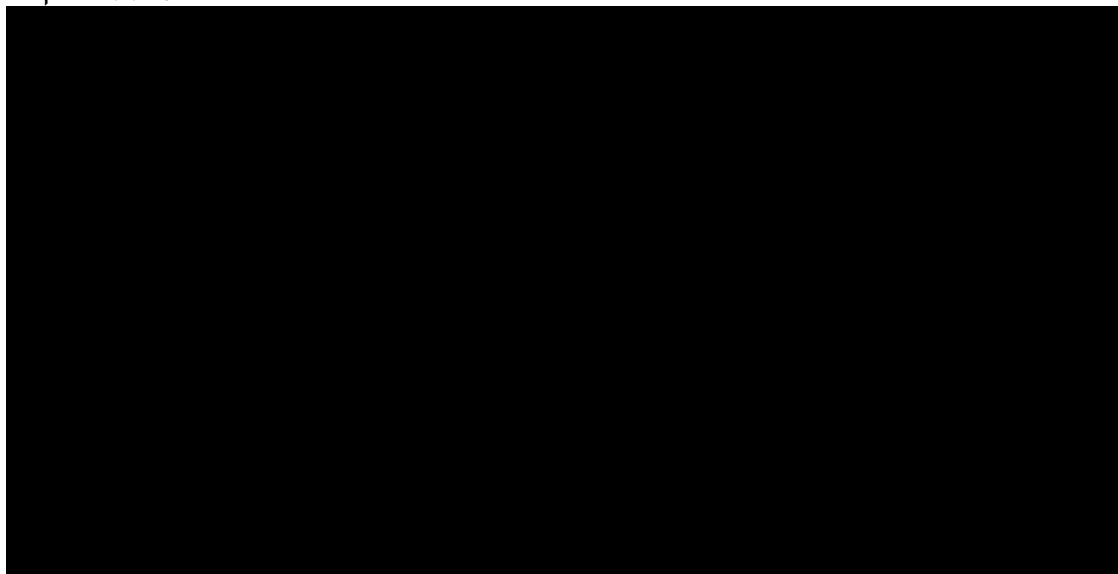
Besvärshänvisning se bil PLY nr 1.

Bertil Löfberg

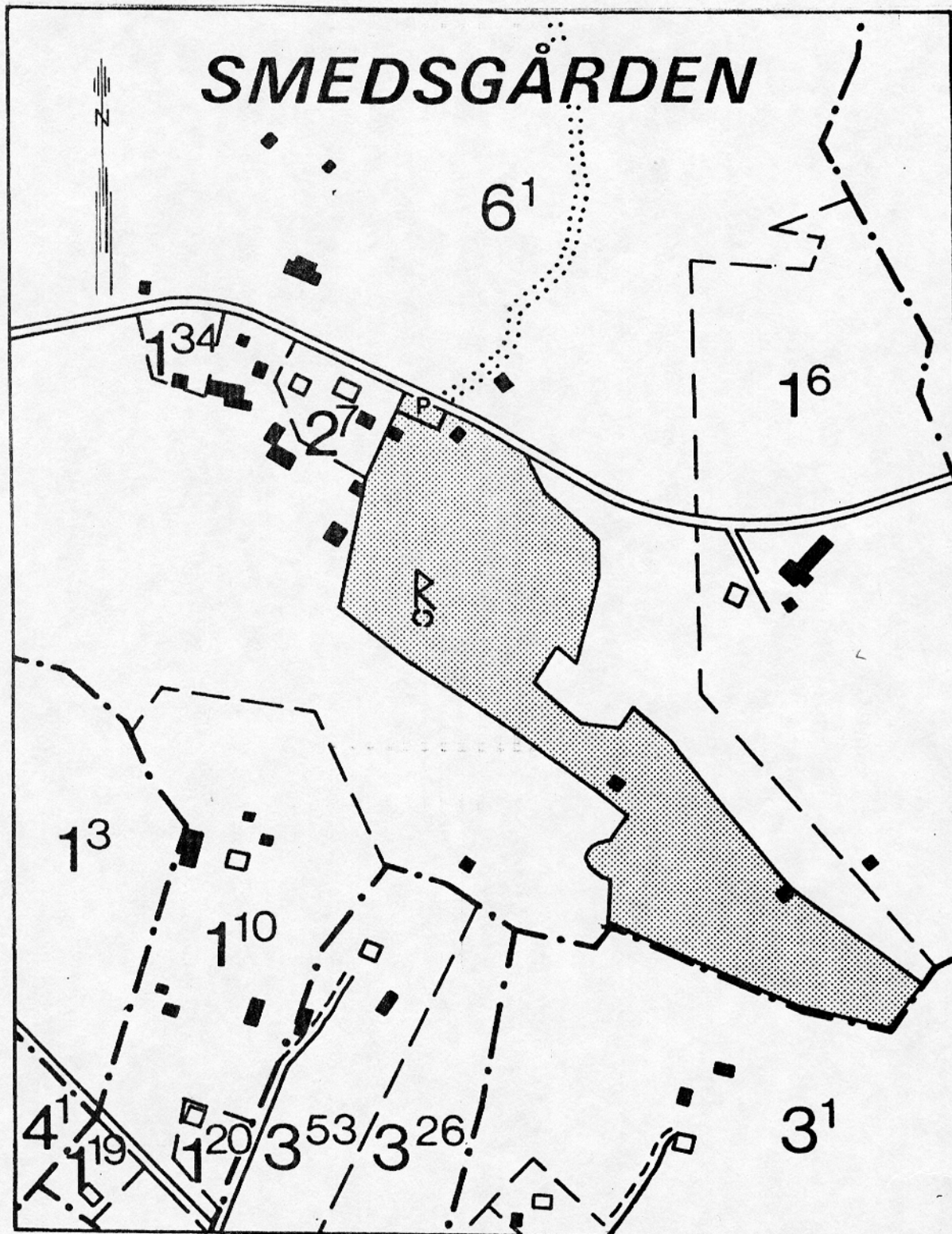
Jan Lundqvist

Bilagor
Karta över naturreservatet
Skötselplan för naturreservatet

Kopia till

Bestyrkes *B. Engeström*

Tillhör länsstyrelsens beslut 1982-02-26 dnr 11.1211-3149-78

Smedsgårdens naturreservat

Västernorrlands län
Sundsvalls kommun
Alnö socken

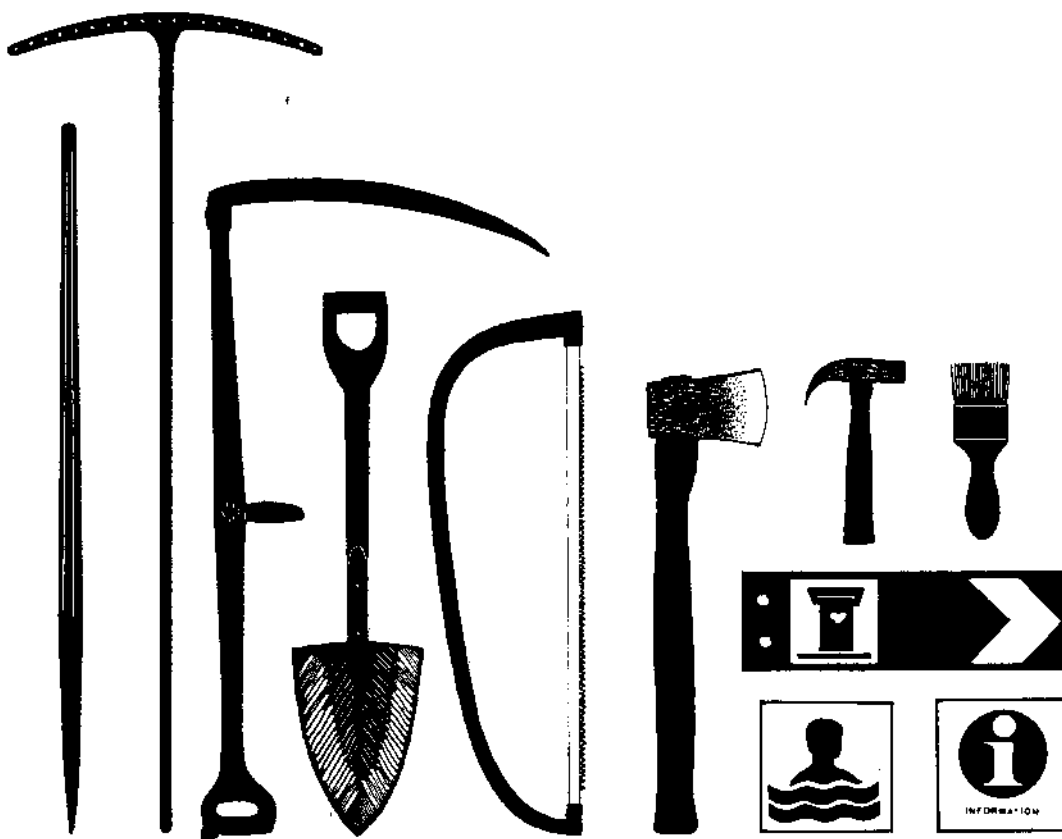
- Naturreservat
- Fastighetsgräns
- Bygräns

0 100 200 m

SKÖTSELPLAN

SMEDSGÅRDENS NATURRESERVAT

Sundsvalls kommun

LÄNSSTYRELSEN

VÄSTERNORRLANDS LÄN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	sid
FÖRORD	1
LÄNSSTYRELSENS BESLUT OM NATURRESERVAT	2
Administrativa data	2
Grund för beslut	2
Beslutskarta	5
BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN	6
Naturförhållanden	6
Markanvändning	8
Inventeringar	9
PLANDEL	10
Disposition och skötsel av mark	10
Övergripande mål	10
Generella riktlinjer och mål (skötselområden)	10
Betesgång	11
Byggnader	11
Anordningar för rekreation och friluftsliv	12
Övergripande mål	12
Tillgänglighet - parkering	12
Information	12
Renhållning	12
Utmärkning av naturreservatets gräns	12
Tillsyn	12
Dokumentation - vegetationskontroll	12
Revidering av skötselplan	13
Kostnader och intäkter för naturvårdsförvaltningen	13
Iståndsättningsåtgärder	13
Årligt underhåll	13

FÖRORD

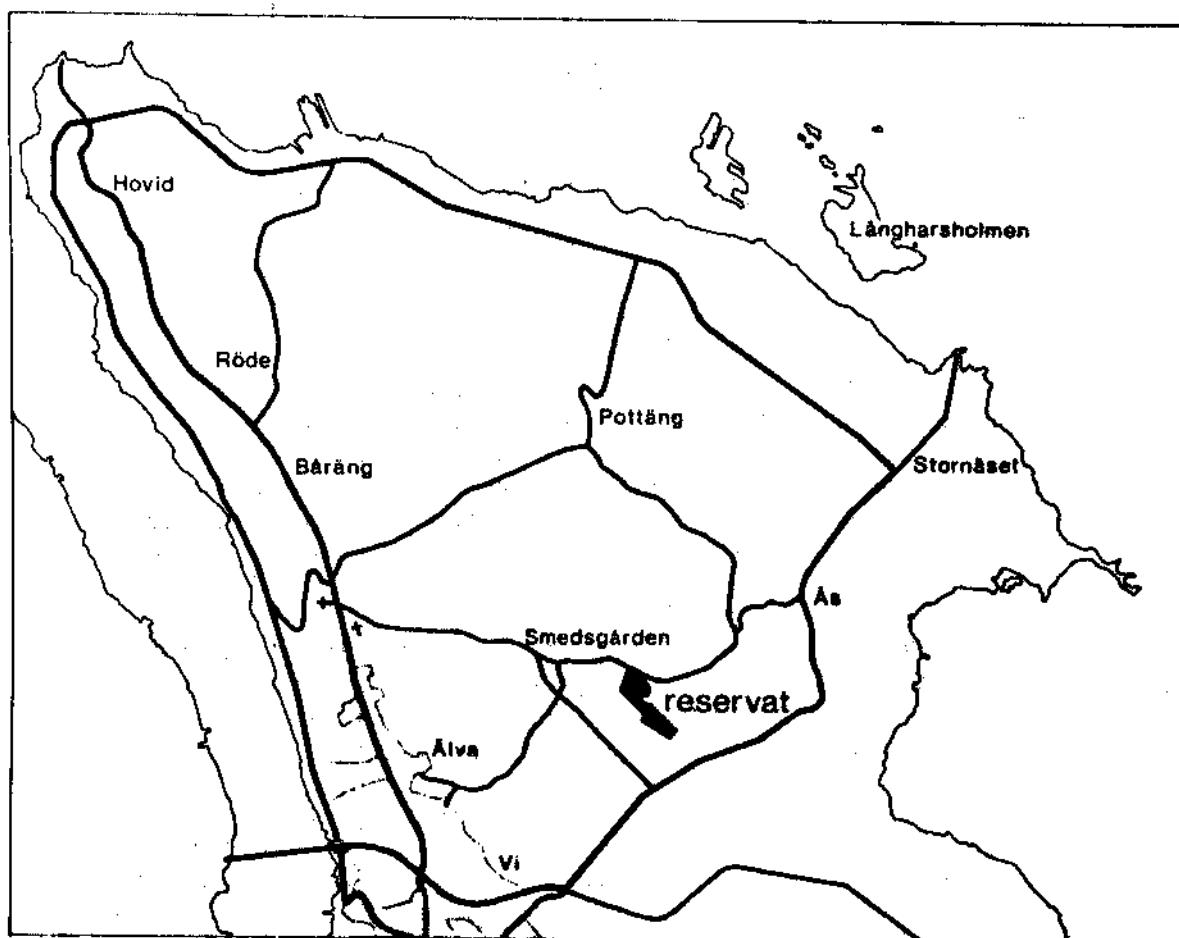
Smedsgårdens naturreservat är beläget i Smedsgårdens by på norra Alnön i Sundsvalls kommun. Reservatet är ett representativt område för torrängsvegetationen på norra Alnön. Ängsbackarna har en artrik och botaniskt intressant flora. De bär prägeln av en månghundraårig användning som betes- och slåttermark i ett tämligen väl bevarat kulturmarksområde. Två fornlämningar och en stor mängd odlingsrösen visar den kontinuitet i bosättning och markanvändning som förekommit.

Skötselplanen anger riktlinjer för upprustning och fortsatt vård av vegetation och byggnader. Planen har upprättats av Britt Marie Lindström och Jan AG Lundqvist vid länsstyrelsens naturvårdsenhet.

Planen har fastställts av länsstyrelsen i samband med att reservatet bildades. Planen ska revideras före år 1985.

LÄNSSTYRELSEN

Karta 1. Reservatets läge på norra delen av Alnön

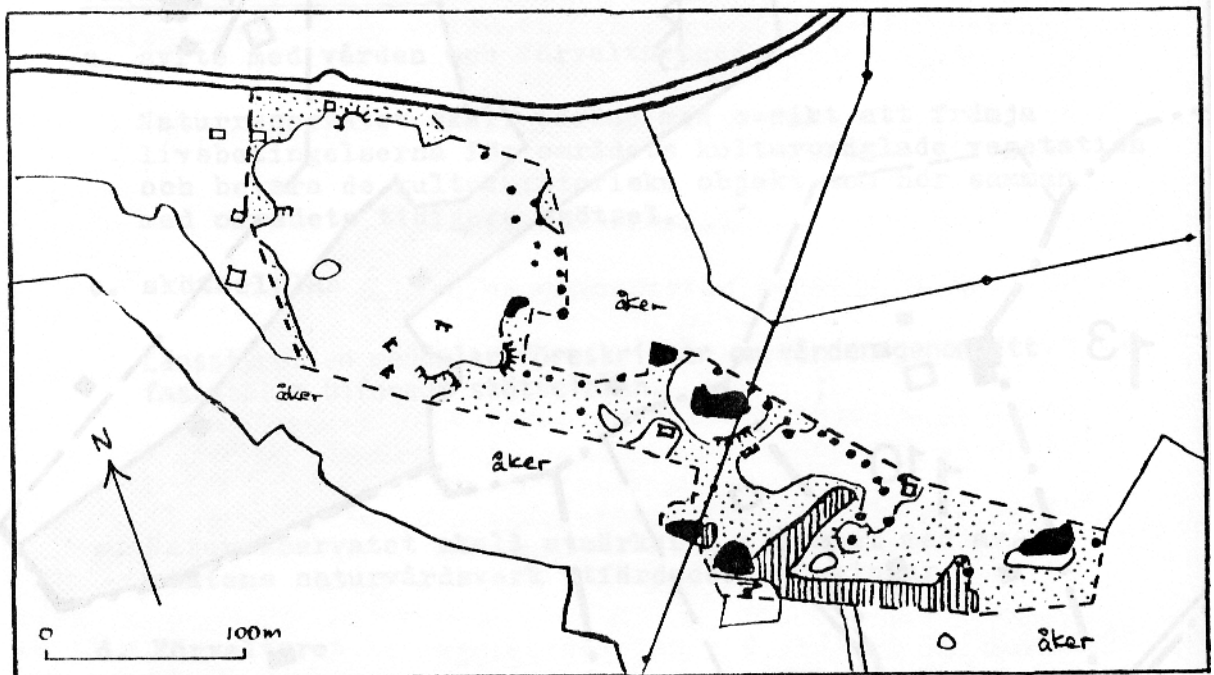

BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

NATURFÖRHÅLLANDEN

Reservatet utgörs av ett småkulligt ängsparti beläget som en ö mellan uppodlade åkerfält. På kullarnas krön är jordtäcknet mycket tunt och ofta går berget i dagen och bildar hällar. På några ställen finns också små lodräta klipputsprång i kanten av kullarna. Mellan dessa finns något fuktigare svackor med ett djupare mulljordslager. Berggrunden utgörs av basiska bergarter (melteigit, ijolit samt nefelinsyeniter enligt Kresten 1981). Ett par smala kalkstensgångar genomkorsar området. Berggrunden i området har skapat förutsättningar för en rik flora som under århundraden präglats av kontinuerlig hävd.

Karta 2. Vegetation i fältskiktet 1978 (inom reservatet)

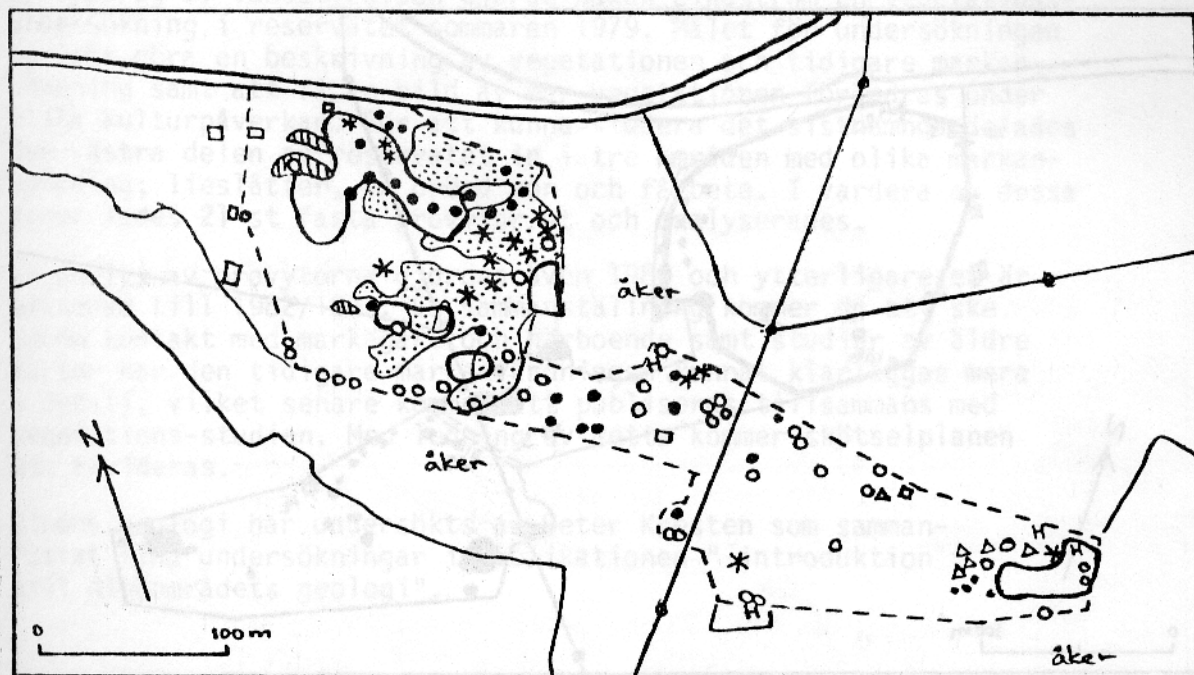

--- Reservatsgräns	○ Rik örtvegetation	▤ Små bergskanter
● Kraftledning	◐ Gräsdominerad vegetation	→ Bäck
□ Byggnad	▨ Älgörtdominerad vegetation	
== Väg	● Stenrösen	

Vårfloran på norra Alnön är mycket rik. I reservatet blommar bl a smånunneört, vårlök, bergviol, sandviol, nagelört, sanddraba och vårförgätmigej. Ängsbackarna vid Smedsgården är av allmänheten framför allt kända för sin rika förekomst av gullviva.

I slutet av juni blommar flertalet torrängsarter exempelvis backsmörblomma, backlök, tjärblomster, gul fetknopp, backnejlika och gulmåra. I början av augusti är det mesta överblommat och området ger ett rätt visset intryck, speciellt under torra år.

Karta 3. Dominerande träd och buskar år 1978

Trädslag

- * Gran
- Björk
- Rönn

- ◼ Tät ung aspskog
- ⌘ Hägg
- ▲ Sälg

Buskar

- Enbuskar
- ⊖ Rosensnår

Byggnad

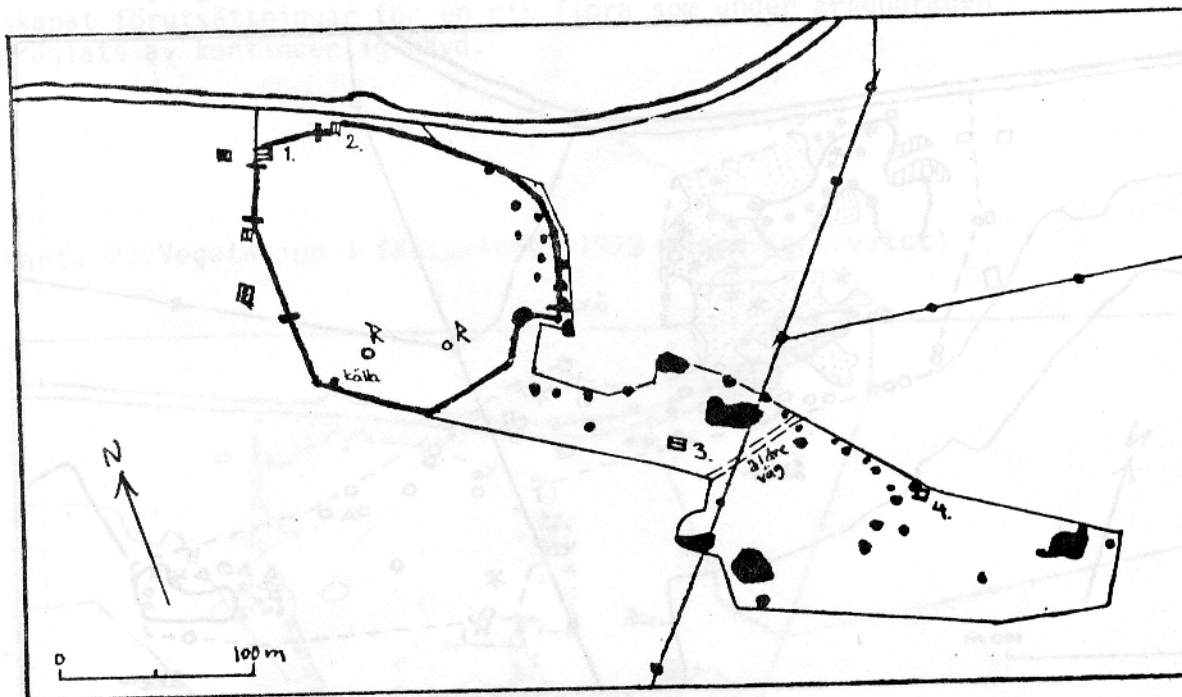
- ▣ Byggnad
- == Väg
- Kraftledning
- - - Reservatsgräns

Ung tät aspskog dominerar nordöstra delen av reservatet där igenväxningen gått snabbast sedan hävden upphörde i mitten av 1950-talet. Övriga trädslag (björk, gran, hägg, rönn och sälg) finns spridda i reservatet. Mindre sammanhängande områden med enbuskar och kanelros finns i västra reservatsområdet.

MARKANVÄNDNING

Torrängsvegetationen på norra Alnön är helt kulturberoende. Västra delen av reservatet har sannolikt användts som beteshage sedan 1860-talet. Rester av en gammal gårdsgård omgärdar beteshagen. De lägre partierna i östra delen har fram till 1940-talet brukats som slättermark och lieslagits. Hävden av området upphörde i mitten av 1950-talet.

Karta 4. Spår av äldre markanvändning

OR	Fornlämning	—	Reservatsgräns	1. Fårhus
●	Odlingsröse	⊞	Byggnad	2. Hölada
+	Gammal gårdsgård med led	—●—	Kraftledning	3. Stor hölada
		==	Väg	4. Inrasad lada

I reservatet finns två fornlämningar (gravhögar, den östra dock osäker) och ett stort antal odlingsrösen. Ett fårhus, två hölador och en inrasad lada ligger inom reservatet.

INVENTERINGAR

Botanisten Rolf Lidberg i Sundsvall har länge varit förtrogen med floran i Smedsgården. Hans artlista finns publicerad av Guvå 1972. Margareta Karlman (1972) undersökte vegetationen i provytor som en del av en jämförande undersökning av fyra kulturmarker på Alnön

De kartor som redovisas i skötselplanen bygger på Jan Lundqvists endagskartering i september 1978 och tidigare kunskaper om området samt ett preliminärt studium av äldre lantmäterihandlingar.

På uppdrag av länsstyrelsen gjorde Håkan Lindström en vegetationsundersökning i reservatet sommaren 1979. Målet för undersökningen var att göra en beskrivning av vegetationen och tidigare markanvändning samt att få en bild av hur vegetationen förändras under olika kulturpåverkan. För att kunna studera det sistnämnda delades den västra delen av reservatet in i tre områden med olika markanvändning; lieslätter, en orörd zon och fårbeta. I vardera av dessa zoner lades 21 st fasta provytor ut och analyserades.

En analys av provytorna gjordes även 1980 och ytterligare en är planerad till 1982/1983. En sammanställning kommer då att ske. Genom kontakt med markägare och närboende samt studier av äldre kartor har den tidigare markanvändningen kunnat klarläggas mera i detalj, vilket senare kommer att publiceras tillsammans med vegetationsstudien. Med ledning av detta kommer skötselplanen att revideras.

Alnöns geologi har undersökts av Peter Kresten som sammanfattat sina undersökningar i publikationen "introduktion till Alnöområdets geologi".

Guvå, L	1972	Naturvårdsinventering i Västernorrlands län. Del 3, Medelpad, pp 112 - 116. - Surte.
Jasek, V	1976	Norra Alnön, markanvändningsplan. - Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Härnösand.
Karlman, M	1973	Sambandet mellan vegetation och berggrund på Alnön. - Avd för Ekologisk Botanik, Umeå universitet. Stencil.
Kresten, P	1981	Introduktion till Alnöområdets geologi. - Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Härnösand 1981:1.
Lindström, H	1980	Hackslätt - en försvinnande biotop i mellersta Norrland. - Svensk Botanisk Tidskrift. 74: 281 - 306. Stockholm.
Statens naturvårdsverk 1975		Försöksverksamhet med landskapsvård i odlingsbygd. - SNV PM 648, Solna.

PLANDEL

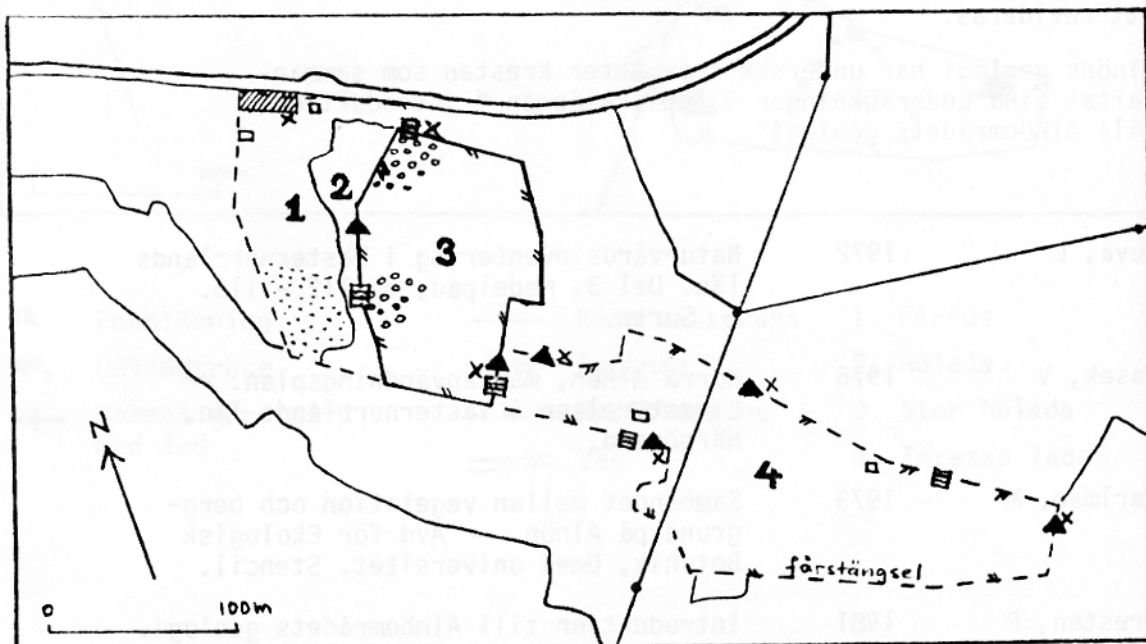
DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK

Övergripande mål

Enligt reservatsbeslutet är ändamålet med reservatet att i första hand främja livsbetingelserna för områdets kulturpräglade vegetation samt bevara det geologiska underlaget och de kulturhistoriska objekt som hör samman med områdets tidigare skötsel.

Generella riktlinjer och mål (skötselområden)

Karta 5. Skötselområden

Utförda åtgärder
••• Arlig slåtter 1979 - 1981
••• Röjt 1979 och 1980
- - - Fårstängsel

Skötselområden
1. Slätter
2. Orört i 5 år
3. Bete (forts)
4. Bete (nytt)

Nyalläggning
▨ Parkeringspla
x Information
- - - Fårstängsel
▲ Stätta
▣ Led alt. grind

Reservatet har delats in i fyra skötselområden, se karta 5

1. Rik örtvegetation med smärre partier rosensnår och enbuskar. Ett mindre område, se karta 5, har slagits årligen 1978 - 1980. År 1981 slogs hela område 1. Principen i skötseln ska vara årlig slåtter i hela området. Höet ska hässjas eller ges till fåren, alternativt fraktas från området omdelbart. Slåttern bör ske i månadsskiftet juli - augusti. Några rosensnår, måbär, enstaka rönnar och björkar samt enbuskar ska lämnas.
2. Rik örtvegetation med enbuskar, try, måbär, rosensnår, enstaka rönnar och granar. Mindre områden med tät ung asp-skog. Sedan skötseln av området återupptogs 1979 har område 2 lämnats orört som ett referensområde i den skötselutvärdering som Håkan Lindström arbetar med. Principen med skötseln ska vara att området lämnas orört tills dess skötselutvärderingen är klar. Därefter ska området inlemmas i skötselområde 1 eller 3.
3. Rik örtvegetation där igenväxningen gått längst. Tät ung asp-skog dominerar. Mindre områden med enbuskar, enstaka björkar och granar. Området har betats med får sedan 1979 och röjts fläckvis. Principen med skötseln ska vara bete med får så länge asp finns i området. Därefter bör ev andra betesdjur övervägas. Den täta asp-skogen ska succesivt röjas bort helt. Röjningen ska ske i sådan omfattning att fåren effektivt klarar av att hålla tillbaka återväxten av rot och stubbskott. Aspsly som fåren inte har betat tillräckligt, liksom kanelros, röjs årligen. Trybuskar, måbär, enbuskar, enstaka rosensnår och ett mindre antal större lövträd (ingen asp) lämnas när träd- och buskskikten avverkas. Området ska ha karaktär av öppna beteskullar med spridda vårdträd och busksnår.
4. Gräsdominerad vegetation, mindre områden med rik örtvegetation. Enbuskar i sydöstra delen, spridda granar, björkar och rönnar. Principen i skötselarbetet ska vara bete, lämpligen med samma betesdjur som i område 3. Området inhägnas med fårstängsel, grindar och genomgångar för allmänheten ordnas. Träd och buskar avverkas förutom större lövträd, trybuskar, måbär och enar som lämnas (se delområde 3).

Betesgång

Djuren får beta i delområde 4 på försommaren, varefter de flyttas till område 3 tidigast i början av juli. Så länge asp finns kvar ska betesintensiteten vara hög.

Fornlämningarna

får inte täckas med virke och avfall. Där får heller inte ris brännas.

Byggnader

I reservatet finns fyra byggnader; fårhus (grishus), hölada, stor hölada, inrasad lada, se karta 4. Fårhuset, höladan och stora höladan är i behov av renovering. Den inrasade ladan bör rivas. Renoveringen av byggnaderna bör göras som ett beredskapsarbete. Särskild plan upprättas i samråd med länsantikvarien.

Byggnaderna ska i första hand utnyttjas för djurhållningen, förvaring av hö, redskap mm i samband med områdets skötsel.

ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

Övergripande mål

Ändamålet med reservatet är i första hand att främja livsbetingelserna för den kulturpräglade vegetationen samt bevara det geologiska underlaget och de kulturhistoriska objekt som hör samman med områdets tidigare skötsel. Vidare står det i reservatsbeslutet att "allmänheten ska ha tillträde till reservatet i den utsträckning detta inte strider mot bevarandeintressena". Risker för konflikter mellan bevarandeintressena och allmänhetens tillträde till reservatet bedöms idag som liten. Med några mycket enkla åtgärder ska allmänhetens tillträde till reservatet underlättas.

Tillgänglighet - parkering

Reservatet nås med bil. I anslutning till den allmänna vägen iordningställs en parkeringsplats, se karta 5.

Information

Tavlor med information om reservatet ska sättas upp på stolpar, enligt karta 5.

Renhållning

Några söpkärl eller latrinkärl anses inte nödvändiga idag.

Utmärkning av naturreservatets gräns

Gränsmarkering ska utföras enligt svensk standard. Naturvårdsförvaltaren ansvarar för detta.

TILLSYN

Tillsyn svarar naturvårdsförvaltaren, SVS, för.

DOKUMENTATION-VEGETATIONSKONTROLL

Naturvårdsförvaltaren ska dokumentera utförda åtgärder genom att ange skötselområde, utförd åtgärd samt tidpunkt för åtgärdens utförande. Vidare ska naturvårdsförvaltaren årligen dokumentera djurslag/antal betesdjur. Se bilagd redovisningslista.

Vegetationsanalysen av de 3 x 21 provytorna bör efter 1982/83 upprepas minst vart 5:e år i 10 - 15 år. Arbetet ska utföras genom länsstyrelsen i nära kontakt med naturvårdsförvaltaren.

REVIDERING AV SKÖTSELPLAN

Planen ska revideras före 1985.

KOSTNADER OCH INTÄKTER FÖR NATURVARDSFÖRVALTNINGEN

Iståndsättningsåtgärder

Åtgärd	Arbets- och materialkostnad i kr	Intäkter
Skötselområde 4 inhägnas med fårstängsel Grindar och övergångar främgår av karta 5	10 000	-
Fårhus, hölada och stor hölada renoveras Inrasad lada rives.	Ej kostnadsberäknat	-
Utmärkning av reservatsgräns	3 000	-
Parkering	5 000	-
Informationstavlor	2 000	-

Iståndsättningsåtgärderna ska om möjligt utföras som beredskapsarbete. I annat fall bör målsättningen vara att iståndsättningsåtgärderna ska utföras inom en femårsperiod, för tillgängliga medel från anslaget Vård av naturreservat m m. Prioritetsordningen blir då: Utmärkning, information, fårstängsel runt delområde 4, parkering och upprustning av byggnaderna.

Årligt underhåll

Åtgärd	Kostnad	Intäkter
Slätter	3 dagsverken	-
Röjning	5 dagsverken	-
Tillsyn	1 dagsverke	-
Underhåll av byggnader	2 dagsverken	-

Det årliga underhållet bekostas av staten.